

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ**

ISSN 1857-7296

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2011**

ГОДИНА 2

БРОЈ 2

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ**

За издавачот:

проф. д-р Илчо Јованов

Издавачки совет:

проф. д-р Саша Митрев
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Илчо Јованов
проф. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска
проф. м-р Валентина Велковска-Трајановска
доц. м-р Владимир Јаневски
доц. м-р Гоце Гаврилски

Редакциски одбор:

проф. д-р Илчо Јованов
проф. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска
проф. м-р Валентина Велковска-Трајановска
доц. м-р Владимир Јаневски
доц. м-р Гоце Гаврилски

Главен уредник:

проф. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска

Одговорни уредници:

проф. д-р Илчо Јованов
проф. м-р Валентина Велковска-Трајановска
доц. м-р Владимир Јаневски

Јазично уредување:

Даница Гавриловска-Атанасовска

Техничко уредување:

Славе Димитров
Благој Михов

Печати:

Печатница „Европа 92” - Кочани

Редакција и администрација:

Универзитет „Гоце Делчев” - Штип
Факултет за музичка уметност
бул „Крсте Мисирков” бб
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија

СОДРЖИНА

проф. д-р Илчо Јованов	
Улогата и значењето на оркестарот на народни инструменти на Македонската радио телевизија во одржувањето на сопствената музичка традиција	5
проф. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска	
проф. д-р Аида Ислам	
Нови трендови во музичката култура кај младата популација во Скопје, Република Македонија	13
проф. д-р Томе Манчев	
Анализа на музичко дело	21
проф. м-р Валентина Велковска-Трајановска	
Присутноста, употребата и улогата на музичките инструменти во дел од оркестарското творештво на Томислав Зографски (1934- 2000)	33
Ивана Јанков	
Музичките изразни средства и нивните особености во делото „Пасакаља“ за еден херој од композиторот Томислав Зографски (1934-2000)	45
доц. м-р Гоце Гавриловски	
Темброт на народните музички инструменти во делото трета симфонија „Рустика“ оп. 58 на композиторот Властимир Николовски (1925-2001)	55
м-р Тихомир Јовиќ	
Полифонијата во македонското музичко творештво	69
м-р Невенка Трајкова	
Синтеза на додекафонија и модалност: тенденции во камерното творештво на Гоце Гавриловски концептот на делото „Circle“	79
проф. д-р Милица Шкариќ	
Параметри за составување тестови за мерење на музички постигнувања	91
м-р Ленче Насев	
Педагошката пракса во едукативниот процес на идните наставници по музичко образование	99
проф. д-р Емилија Петрова Ѓорѓева	
Влијанието на организираниот педагошки процес врз музикалноста и општиот развој на детето	105

доц. Антонијо Китановски	
Проблемот со креативноста	121
доц. м-р Александар Трајковски	
Слушањето музика во рамките на музичката настава во средните општообразовни училишта во Република Македонија	125
м-р Христо Стојаноски	
Инструменталната пијано техника на Оливие Месиан употребена во циклусот „Дваесет погледи кон детето Исус“	133
м-р Славчо Величков	
Улогата на наставникот во развојот на афинитетот на децата кон пијаното како инструмент	141
проф. д-р Родна Величковска	
Презентирање на русалиските игри на фестивалите во Република Македонија и надвор од неа	145
доц. м-р Владимир Јаневски	
Пишаните и визуелни извори за традиционалните игри во крајот на XIX и почетокот на XX век	151
доц. м-р Горанчо Ангелов	
Музичкиот инструмент гајда и нејзините тонски карактеристики	159
м-р Тимко Чичаковски	
Последниот беровски чалгација	171
Благица Илиќ	
Класификациски систем на традиционалните игри во делото на Љубица и Даница Јанковиќ	183

78:373(497.7)

78:7.071.4(497.7)

проф. д-р Емилија ПЕТРОВА ЃОРЃЕВА

ВЛИЈАНИЕТО НА ОРГАНИЗИРАНИОТ ПЕДАГОШКИ ПРОЦЕС ВРЗ МУЗИКАЛНОСТА И ОПШТИОТ РАЗВОЈ НА ДЕТЕТО

Еден од основните белези на еден народ претставува музичката култура која влијае на развојот на условите за живот и го оплеменува човековото битие.

Раното откривање на музикалноста кај децата и педагошкото влијание во развојот на музикалноста претставуваат важен фактор за општиот развој на детската личност.

Главната цел на раното стекнување со музичко образование е да ги поттикнува музичко творечките способности кај децата, да создава идни љубители на убавата музика – музиката со уметничка вредност.

Организацијата на воспитно-образовната дејност опфаќа низа задачи на музичкото образование за остварување на клучната цел: развивање љубов и интерес кон музиката, запознавање со основите на музичката писменост, информирање за истакнати музички уметници во земјата и во странство, учење на стилови, содржини и карактер на музиката, развивање креативни способности кај младата личност, развивање музички вкус и музичка меморија, формирање творечки способности за прифаќање и доживување на убавото во музичката уметност; формирање чувство, љубов и стремеж за стекнување знаења.

Музиката е секаде околу нас. Луѓето се под постојано нејзино директно или индиректно влијание. Музиката често „управува“ со нашите чувства. Музиката помага во етичкото воспитување на младите. Го помага интелектуалниот развој, ја развива логиката. Некои луѓе ја препознаваат уметничката вредност и ја разбираат музиката. Но кај некои луѓе музикалноста е поттисната или сосема неоткриена.

Феноменот на влијанието на музиката врз личноста е актуелен во сите цивилизации не само како индивидуално богатство, туку и како моќен инструмент за влијание врз масите.

Аристотел во својата систематизација во концептот на образованието, музичката уметност ја задржува низ функциите: корисност, морална култивација, интелектуална добротел и катарзис – чистење.

Потребата од уметничко образование и воспитување во цивилизираното општество е докажано веќе кај најстарите култури. „Уметноста ја култивира, цивилизира и морализира личноста“ (според Кант), затоа што комплексните содржини во уметноста влијаат како особено перспективен збир на дисциплини во образованието и воспитувањето. „Тие на најдобар начин овозможуваат развојен, интелектуален, духовен и економски просперитет“ (Боб Чејз, 1998).

Народите на древните цивилизации ја сметале музиката како моќно средство кое може да го промени карактерот на личноста. Конфуције верувал дека музиката има големо влијание на сè што луѓето во животот работат. Тој рекол: „Ако сакате да знаете каква е државата на еден народ и дали нејзините закони се добри или лоши, испитајте која музика во таа држава се слуша“.

Во времето на Платон и Аристотел музиката, покрај геометријата и математиката, е третирана како еден од четирите столба на учењето.

Во периодот на ренесансата од секој образован човек се очекувало да знае да свири на некој инструмент и да знае да чита ноти.

1. Теории на педагошкиот развој на човекот

Педагогијата како наука за воспитување, образование и оспособување е една од многуте научни дисциплини кои се занимаваат со развојот на личноста. Личноста е динамичка структура на сите способности, вештини, навики, умења и знаења на поединецот. Секој човек е комплетна личност откако ќе се оспособи за живот. Токму со педагошко влијание на биолошкиот развој и психичкото созревање, човекот станува личност.

Како резултат на наметнатите прашања за тоа од што зависи развојот на личноста и кои се основните чинители, настанале теориите на педагошкиот развој.

Според теоријата на емпиризмот (теорија на педагошкиот оптимизам), најважно за развојот на личноста е стекнатото практично искуство. Развојот на секој поемец е условен од неговото образование и воспитување односно исклучиво од надворешното педагошко влијание на околината. Оваа теорија ги запоставува субјективните разлики помеѓу луѓето, како и односот на поединецот кон околината.

Истакнатиот англиски педагог и филозоф Џон Лок (John Locke), кој е поборник на оваа теорија, смета дека детето се раѓа како празна плоча - *tabula rasa*, без вродени идеи, па сè што настанува во човечката свест е резултат на надворешното влијание на околината.

Спротивна на оваа теорија е теоријата на нативизмот или теорија на наследството (теорија на педагошкиот песимизам). Според оваа теорија, пресудно значење за развојот на личноста има генетскиот потенцијал, односно вродените особини што личноста ги носи со своето раѓање. Педагошкото влијание на околината не може да го промени вродениот потенцијал.

Теоријата на педагошкиот песимизам не го зема предвид фактот дека секоја диспозиција мора да добие можност не само да се открие, туку и да се развие под влијание на околината. Ако некој има генетски потенцијал за музика, а околината не му овозможи да го искаже и да стане свесен за вродените способности, скратена му е можноста истите и да ги развие. Особено во раната детска возраст кога развојот на интелигенцијата е најинтезивен, општествената средина и организираното педагошко влијание имаат пресудно значење за општиот развој на личноста. Наследните особини сами по себе не можат да се развијат без правилно нивно насочување и надворешно влијание на опкружувањето.

Теоријата на конвергенција како помирувачка теорија на двете претходно споменати, ги соединува теоријата на учењето и теоријата на наследството. Оваа теорија како важни фактори за развојот на личноста ги смета и влијанието на опкружувањето и наследните диспозиции. Овие два фактори на развој со теоријата на влијанието на околината и наследството се сфатени како два непроменливи фактори, па според тоа човекот треба само да се приспособува на околностите. Недостатоци на оваа теорија според критичарите е фактот дека оваа теорија не ја зела предвид свесната активност на поединецот која се развива под влијание на педагошкото дејствување.

Како резултат на многубројни истражувања на недостатоците на теоријата на конвергенција настанала теоријата на самоактивност (теорија на самоактивитет). Според оваа теорија, развојот на поединецот зависи од општествената средина во која поединецот се развива, од наследниот фактор, но и од влијанието на односот кон околината, односно колку поединецот активно ги користи можностите што му ги овозможува опкружувањето. Секој поединец е сам за себе одговорен за степенот на

развиеност на неговите диспозиции. Оттука произлегува потребата секој учител со својата работа и со неговото влијание постојано да го развива интересот кај учениците за активен однос кон опкружувањето. Според некои тврдења, талентот е само 10%, а самоактивноста и работата прават 90%.

2. Фактори кои влијаат на развојот на музикалноста кај детето

Врз основа на сознанијата кои произлегуваат од теориите на педагошкиот развој на личноста можеме да заклучиме дека на развојот на една личност влијание имаат вродениот генетски потенцијал, педагошкото влијание на околината и самоактивирачките активности на секој поединец, односно неговата свесност за можностите што му ги овозможува опкружувањето.

Факторите кои влијаат врз развојот на музичките способности, односно дали тие се вродени или стекнати при соодветно влијание на средината, претставуваат важно прашање при истражувањата.

Според Сишор, Ревеш и Шоен музичкиот талент претставува вроден квалитет. Главен аргумент на оваа теорија претставуваат примерите на познатите музички семејства – Бах, Купрен, Моцарт и др. – во кои по неколку успешни генерации успешни музичари се појавуваат вистински гении, а тоа се должи токму на вродените диспозиции како резултат на генерацискиот генетски развој.

Прва значајна генетичка студија за наследните фактори и факторите на средината во која се развива детето ја изработила асистентката на Сишор Х. Стантон во 1922 година. Таа направила тестирање на 85 потомци од шест познати американски музичари и дошла до заклучок дека музички надарените предци имале надарени потомци.

Во делото на А.В.Запрожец „Психологија на предучилишно дете“, со истражување е докажано дека децата уште од раѓањето реагираат на звук, т.е. имаат способност да разликуваат звуци по висина до една октава (Mirković, 1998:82).

Спирман и Винг сметаат дека музичкиот развој во голема мера зависи од влијанието на средината во која се развива детето. Во прилог на ова тврдење е и студијата на Фајс во 1910 г. за предците и потомците на 285 музичари. Фајс дошол до заклучок дека поголем број на истакнати музички дејци немале семејство музичари. Примери за тоа се семејствата Рахмањинов, Прокофјев, Тосканини и др.

Развојот на музичките способности кај децата не зависи само од наследните особини и влијанието на средината т.е. опкружувањето (воспитувањето, семејството, општествената средина), туку и од мотивационите стимулации и активности, како и од севкупниот развој на личноста.

Од сето ова може да се заклучи дека детето не доаѓа на свет со одредени или готови музички способности, туку носи само диспозиции за психофизички развој. За развој на диспозициите се потребни адекватни услови. Музичките способности не се развиваат сами по себе, туку со влијание на стимулативна средина односно со соодветни музички активности со кои се влијае на природниот развој на музичките способности и музичкиот слух. Притоа многу е значајно музичките активности да бидат правилно организирани и водени.

Испитувањата за улогата на срединските фактори (родителите, училиштето, социјалните и културните фактори) е друга важна гранка на истражувањата на развојот на музичките способности.

Според психологот Мог, родителите веќе од четвртата година може да влијаат на развојот на музикалноста кај детето. Нивното влијание продолжува и потоа во училишната возраст ако дома постојано се слуша музика и се пее со детето. Фримен особено ја истакнува улогата на родителите во развојот на музикалноста на детето, бидејќи дошол до сознание дека децата од семејства во кои постоело влијание на музика повеќе го прифаќаат учењето на инструмент во училиште.

Сергент и Тачер дошле до заклучок дека поволни социоекономски услови создаваат музички стимулативна средина која би имала поголемо влијание во развојот на музикалноста, пред сè, на чувството за мелодија, додека на чувството за ритам повеќе влијаат општите фактори. Во ова истражување е добиена позитивна но ниска корелација помеѓу музикалноста и интелектуалните способности, бидејќи некои деца со ниска интелигенција покажале високи резултати на тестовите за музички способности.

Музички стимулативната средина влијае не само на порано манифестирање на повисоко ниво на надареност, туку појава и на некои специфични форми на музичка способност, како што е апсолутниот слух.

Особено е важно дека со воведување на музички активности во животот на детето е потребно да се започне што порано, за тоа да научи да ја сака музиката со уметничка вредност. Од моментот на зачнувањето

на бебето во мајчината утроба, па сè до средното училиште, улогата на родителите, колку тие и да се музикални, се состои во перманентно претставување на убавата музика пред своите деца.

Фетусот е во состојба да слуша звуци уште во дваесеттата седмица од својот развој. До колку редовно му се овозможува да слуша музика, ќе има способност порано и полесно да ги развие посложените јазични структури. „Мамините песнички“ или ритмичкиот музички жаргон кој мајката го користи во комуникацијата со бебето, му помага на детето да го развие говорот.

Освен што е исклучително доживување, со музика родителите можат да го поттикнат интелектуалниот развој на детето, да го зголемат неговиот капацитет за учење и на преубав начин да го збогатат нивниот живот.

Во едно испитување на Р.Шатер (1964) во кое биле вклучени родители и деца се дошло до сознание дека родителите—музичари придонесле за развојот на музикалноста кај децата со сопствените музички активности, односно формирале позитивен став кон музиката и ги стимулирале децата да пројават поголем интерес кон неа.

2.1. Откривање на диспозициите како предуслов за развој на музикалноста

Начинот на испитувањето на музичките способности е важно прашање во музичката педагогија. Еден вид испитување, главно, вршат музичките педагози за проценка на музикалноста при упис во музичко училиште или во редовното основно училиште при зачленување во некој музички ансамбал. Овие испитувања, главно, опфаќаат испитување на чувство за интонација преку пеење песнички или повторување на зададен тон и чувство за ритам преку повторување на зададени ритмички фигури. Проценката ја врши најчесто испитувачот врз база на непосреден впечаток и сопственото искуство. Освен ваквите испитувања, познати се и системи на стандардизирани тестови наменети за проверка и проценка на музичките способности: разликување на висината и ритамот, хармонско чувство, музичка меморија, музички вкус, изведувачки способности и др. Меѓу познатите тестови за испитување на музичките способности се тестовите на Сишор, Винг, Дејвис, Бентли и други автори. Еден од најистакнатите автори на тестови за проверка на музичките способности е американскиот истражувач Едвин Гордон. По шестгодишно работење, во 1965 г. тој создал тест за проверка на музикалноста „Профил на музички

способности“ (ревидирана верзија е издадена во 1988 година). Според многу автори, Гордоновиот тест за музикалност претставува најголем теориски, методолошки и технички реализиран инструмент за мерење на музичките способности. Со него се испитуваат перцепцијата на тонови, ритам, музичка чувствителност. Претставувањето на тоновите содржи поттестови за мелодија и хармонија со по 40 примери. Во тестот за мелодија се утврдува сличност, односно различност помеѓу две мелодии. Тестот за ритам е поделен исто така во подтестови за темпо и такт со по 40 примероци во кои се врши споредба во поглед на темпото (брзобавно) или тактот (дводелен, троделен).

Во Република Македонија овој тест почна да се применува од 2005 година со цел да се утврди применливоста на тестот во локални услови, односно да се приберат податоци кои понатаму би овозможиле негова стандардизација (Коларовска – Гмирја, 2006).

3. Музичкото образование како интелектуален, психомоторички, етички и естетски аспект на влијание во процесот на развојот и оспособувањето

Педагошкото влијание во процесот на оспособување на личноста опфаќа пет подрачја (аспекти): интелектуално, работно-техничко, физичко-здравствено, етичко, естетско.

Со развивање на музичките способности се зголемуваат низа посебни способности, од кои детето ќе има полза не само во детството, туку и во понатамошниот живот. Слухот, вербалното изразување, способноста да чита, учењето на странските јазици, математичките и креативните способности... се само некои од способностите кои со учење музика извонредно се развиваат.

Музиката во потполност го ангажира мозокот. Двете хемисфери се активни кога детето учи да свири, при што се поттикнуваат интелектуалните способности кај детето, особено доменот на апстрактното мислење. Музичката активност влијае на психофизичкиот развој, а со влегувањето во светот на музичката уметност кај детето почнува активно да се развива естетското расудување и односот кон уметноста воопшто. Со музика, што е особено важно, се поттикнува креативноста и мечтаењето, а децата кои свират на некој инструмент размислуваат покритички и „побистро“. За повлечените деца со проблемот на остварување социјален контакт, музичката активност може да се користи како терапија, бидејќи

му овозможува на детето да се изрази, низ песна и игра да се вклопи во друштво и да го развие чувството за колективитет.

Музиката влијае врз развојот на интелигенцијата. Таа влијае на мозокот на тој начин што поради комплексноста на своите структури, го поврзува и развива моторниот систем на мозокот, ги развива сетилата за слух и вид, ја зголемува координацијата, концентрацијата и меморијата. Истражувањата покажале дека студенти кои слушаат класична музика додека учат, полесно „впиваат“, ги задржуваат и репродуцираат содржините, отколку оние кои учат во тишина.

Музиката ги поттикнува социјалните вештини кај детето. Децата кои се занимаваат со музички активности, развиваат повисоко ниво социјална кохезија и полесно им е да се разберат себеси и да ги разберат другите. Емоционалниот аспект на музичките активности исто така поттикнува развој на една особено важна социјална вештина – емпатија (да се сочувствува со другите). Преку музиката детето на полесен начин ги изразува своите внатрешни емоции и полесно стекнува самодоверба. Како еден вид нејазично изразување, музиката е во состојба да ја пренесе комплексноста на емоциите и на тој начин – особено кај срамежливо или плашливо дете, на кое му е тешко да комуницира, му овозможува полесно да се изрази.

Музиката често се користи во одделението како механизам за социјална интеракција. Докажана е поврзаноста на музиката и музичкото искуство со одделни видови лична и социјална компетенција. Таа не е извор само на музички развој, туку и средство за творечко исполнување на детето, неговиот социјален, емоционален и психомоторичен развој.

Музиката овозможува детето да се самопотврди преку нему најблиските музички активности: песна и игра. Децата кои се повлечени, понекогаш дури и обележани како недоволно интелигентни и немусикални, со воодушевување учествуваат во свирење на детски инструменти и тоа подеднакво добро како и другите деца.

3.1. Музиката активност придонесува за развој на останатите психофизички функции

Според Мек Доналд (Mac Donald) и Ремзи (Ramsey), музиката активност придонесува за развојот на останатите психофизички функции. Тие во своите студии докажале дека музиката помага во развојот на когнитивните вештини во многу области. Тие сметаат дека музиката има

способност да го извежба мозокот за покомлексно размислување, односно размислување кое подразбира решавање на некој проблем, расудување, анализирање, синтетизирање, докажување, воочување на сличности и разлики и евалуирање на информациите.

Леитвуд (Leithwood) и Фаулер (Fowler) воочиле дека вежбањето музичко-моторички задачи ги подобрува аналитичките способности кај децата и доведува до подобрување на социјалните односи со врсниците и возрасните.

Шо (Shaw) и Рошер (Rauscher) докажале дека музиката е од голема корист за процесот на образование и развитокот на мозокот. Со слушање класична музика се подобруваат концентрацијата и меморирањето, а учењето свирење на некој инструмент покажува дека се зголемува просторното расудување. Воочена е и поврзаноста на преференциите за сложена мисловна активност и комплексни видови уметничка музика – научниците и математичарите преферираат музика со високо ниво на сложеност.

Бугарскиот лекар Лозанов утврдил дека слушањето музика со специфичен ритам, на пр. музиката на Ј.С.Бах, предизвикува синхронизација на телесните ритми/срцеви отчукувања и мозочни бранови со ритмот на музиката.

3.2. Организираниот педагошки процес влијае на развојот на музикалноста и општиот развој на детето

Децата не се секогаш свесни за опкружувањето и многупати немаат сопствен избор. За нивниот развој најчесто се одговорни возрасните. Семејството како клетка на општеството, предучилишните и училишни установи и институции во организиран систем за воспитание и образование, се некои од клучните фактори кои влијаат на општиот детски развој.

Познато е дека развивањето на музичките способности (слушање музика, музичка перцепција, естетско проценување, музички вкус, музичка интерпретација, техника на изведување), посредно и значајно влијаат на општиот развој. Структурата на човековата личност ја сочинуваат три подрачја: спознајното подрачје кое се искажува со знаење и интелектуални способности, афективното кое се искажува со интереси, емоции и ставови и психомоторичко подрачје кое се искажува со вештини и психомоторични способности. Музичкиот развој влијае

врз развојот на когнитивните способности: интелигенција, когнитивна комплексност, креативна способност, способност за читање, социјална интеракција и др. Во сите подрачја и аспекти развојот започнува особено со влијанието на спознајната активност, а резултатот во најголема мера зависи од педагошкото влијание.

Бројни научници се занимавале со влијанието на музиката врз развојот на детето, а добиените резултати се импозантни. Истражувањата во САД ги истакнуваат ексклузивните податоци за вредностите на музиката едукација од најмала возраст. Како пример може да се земат резултатите од осуммесечното истражување на д-р Францис Рошер, актуелен раководител на повеќе истражувачки проекти од областа на музиката и ценет научник во САД. Имено, тие потврдуваат дека седмично само со 15 мин. индивидуална настава по музички инструмент, во претшколска возраст, драстично се зголемува духовната интелигенција – евидентирани се 46% зголемени способности кај децата кои музицирале, наспроти 6% кај 22.888 децата без настава по инструмент.

Во јапонските детски градинки редовната настава по инструмент е интегрален дел од образованието. Поттикнати од резултатите на голем број истражувања, научниците апелираат за рано стекнување со музичко образование. Докажано е дека музичкото образование ја зголемува способноста за читање, пишување и комуникација (д-р Чески).

4. Улогата на институциите во развојот на музикалноста

Предучилишните деца во градинките користат различни ритмички инструменти, пеат детски песнички, маршираат со музика и сл., благодарение на што се усовршува координацијата на движења, чувството за ритам, меморија, како и способноста да слушаат.

Училиштето може да влијае врз развојот на музикалноста на тој начин што ќе го активира потенцијалот кај детето, а во истовреме со креативно користење на музиката како поттикнувачко средство ќе придонесе за општиот развој. Со овозможување на системски музички активности се активира музичкиот потенцијал кај децата.

За остварување на позитивно поттикнување на ученикот особено е важна улогата на наставникот. Основно е тој да поседува развиена свест за важноста на критичкиот приод за музичкиот развој, познавањето на психолошките карактеристики на детето, добро познавање на музиката како основен агенс во условите на музички развој.

Кога децата тргнуваат на училиште првата важна задача која се поставува пред нив е да научат да читаат. Со користење на музички активности оваа задача ќе им биде значително полесна. Со учење ритмички песнички, користење ритмички инструменти и играње музички игрички, децата го учат спојот помеѓу звукот и ритмот. Полесно ги препознаваат самогласките на зборовите и ги делат зборовите на слогови. Со помош на музика полесно се учи и математика. Кога децата учат ритам, тие во исто време учат делење, дробки и пропорции. Ова се резултати од најновите истражувања спроведени на Калифорнискиот универзитет Ирвин (Irwin), кои се занимавале со седумгодишни деца.

Музичкиот потенцијал се остварува како резултат на поттикнување од средината, насоченоста од родителите, но и како резултат на остварување на компетентна музичка настава во организиран институционален воспитно-образовен систем. Компетентна музичка настава не подразбира само соодветен наставнички кадар, туку и добро осмислени наставни планови и програми на сите нивоа на образование.

Меѓународното здружение за проценка на постигнувањата во образованието, во 1988 год. спровело тестирање со кое се извршила процена на вештините кај децата во природните науки. Во ова истражување учествувале 17 земји, а првите три места ги заземале Унгарија, Јапонија и Холандија. Востановено е дека овие три земји имаат опсежно музичко образование, како дел од наставната програма која започнува во предучилишното и продолжува сè до крајот на средното образование. Музичките наставни програми во овие земји се импресивни, па според мислењето на стручните луѓе од меѓународното здружение, тие се причина повеќе за високите постигнувања од областа на математиката и природните науки. Во овие земји учениците секојдневно се занимаваат со музика. Наставниот план за музичко образование вклучува и компонирање. Наставниците во Унгарија веруваат дека постои директна корелација помеѓу музиката, математика и природните науки, па музиката им помага на децата да размислуваат логички и критички и дека занимавањето со музика го гради карактерот т.е. ја развива целокупната личност.

Во училиштата каде музиката е дел од процесот на учење постојат извонредни примери на академски успеси. Во тие училишта уметностите немаат предност над читањето, пишувањето, математиката или природните науки, туку тие се вешто интегрирани во наставните планови и програми иако се предаваат и како посебни предмети.

Според нашите искуства, музиката вон училиштето и музиката како наставен предмет за детето претставуваат две различни области. Музиката која детето ја учи во училиштето, а особено начинот на кој ја учи, не е насочена кон егзистенцијалните и експресивните потреби на ученикот. Нашите училишта образуваат и воспитуваат идни љубители на музиката, при што се запоставуваат детскиот развој и музичките барања. Оттука се појавува потребата од интензивна соработка на музичките педагози со предучилишните и одделенските наставници, како и со предметните наставници во вишите одделенија и средните училишта.

Во задолжителното основно образование во Р.Македонија наставниот предмет музичко образование е застапен со по два часа седмично во нижите и со по еден наставен час во вишите одделенија.

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	I-IX
2	2	2	2	2	1	1	1	1	14

Табела 1. Број на наставни часови по музичко образование во деветгодишно основно образование

Наставниот предмет музичко образование во Р.Македонија е застапен со 81% од вкупниот број часови во нижите и 4,80% во вишите одделенија. За споредба, во наредната табела е прикажана процентуалната застапеност на музичкото образование според наставни планови на европските земји за основното (и нижото средно) образование:

Држава	Нижи одделенија	Виши одделенија
Данска	7,86%	1,36%
Финска	4,68%	3,88%
Австрија	3,26%	5,55%
Германија	3,70%	4,91%
Словенија	8,62%	3,88%
Хрватска	5,5%	4,12%

Табела 2. Процентуална застапеност на наставниот предмет Музичко образование во однос на другите наставни предмети во некои европски земји

За сметка на наведеното, во европските земји има значително поголем број специјализирани училишта за музичко образование во споредба со Р.Македонија. Така на пр. во Словенија, држава со приближно ист број население во однос на нашата држава, има 56 основни музички училишта. Во нашата земја има само 14 музички училишта од кои десет се основни, а четири се центри за основно и средно музичко образование. Според искуствените сознанија пак имаме впечаток дека во западноевропските развиени земји освен националната музичка традиција, на многу високо ниво е и семејната музичка традиција, а тоа значи музички образовани семејства кои уште од најраната детска возраст правилно ги насочуваат децата да ја изучуваат музиката преку членување во музички ансамбли, перманентна педагошка работа со стручни музички педагози. Оттука се поставува прашањето дали во Р.Македонија сериозно се сфаќа потребата од раното откривање и правилното насочување на децата за развој на музикалноста, имајќи го предвид значењето на музиката во општиот развој на личноста. Колку воспитувачите и одделенските наставници во воспитно-образовните институции му посветуваат важност на ова значајно прашање. Колкава е соработката на воспитувачите во предучилишните установи и одделенските наставници со музичките педагози. Колку тие се посветуваат на сопственото музичко образование и на потребниот професионален развој, за да бидат оспособени за изведување на овој вид специфична дејност.

Според ставовите на УНЕСКО, Европскиот совет и ЕМУ (Европската заедница на музички училишта), секоја општина со 25.000 жители траба да има музичко училиште. Приматот го држи Унгарија која има најголем број музички училишта по број на жители. Дали во нашата држава во рамките на системот за основно образование соодветно е организирана оваа настава во специјализирани училишта кои ќе опфаќаат не само талентирани деца, туку и поголем број деца кои поседуваат музички диспозиции. Овие прашања секако би биле предмет на некои наредни истражувања.

ЗАКЛУЧОК

Во потрага по потврдените историски сознанија и анализирајќи ги резултатите од научните практични истражувања, можеме да заклучиме дека:

- развојот кај секој поединец зависи од диспозициите кои секој човек ги носи со своето раѓање, надворешното факторско влијание на околината, односот на поединецот кон опкружувањето, односно од неговата самоактивност;
- вродените диспозиции не се доволни за постигнување високо ниво на развој, па оттука само со влијание на факторот семејство, предучилишните установи, а особено училиштето како клетка на организираниот воспитно - образовен систем, ќе се постигне комплексност во развојот на детето;
- музиката има огромно значење за развојот на детето;
- раното откривање на музичките предиспозиции и организираното педагошко влијание се од голема важност за правилен развој на музикалноста која во голема мера влијае на општиот развој на детската личност;
- со развивање на музичките способности се зголемуваат низа посебни способности, од кои детето ќе има полза не само во детството, туку и во понатамошниот живот.

Користена литература

- Bleking, D. (1992). *Pojam muzikalnosti*. Beograd: Nolit
- Gluvič, T. (1980). *Muzika I dete*. Knjaževac: Nota
- Kolarovska-Gmirja, V. (2006). *Gordon Test in Macedonija*. <http://mmc.edu.mk/IRAM/Conferences/XIConf/VKolarovskaXI.pdf>
- Mirković-Radoš, K. (1996). *Psihologija muzike*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
- Mirković-Radoš, K. (1982). *Psihologija muzičkih sposobnosti*. Beograd: Zavod za udžbenike I nastavna sredstva
- Rojko, P.(1982). *Psiholoske osnove intonacije i ritma*. Zagreb: Muzikološki zavod Muzičke akademije
- Rojko, P. (1981). *Testiranje u muzici*. Zagreb: Muzikološki zavod Muzičke akademije
- Vasilević, Z. M .(2000). *Metodika muzičke pismenosti*, Beograd: Zavod za udžbenike
- Чејз, Б. (1998). *Наслов на текстом*. Music-News на 25.1.1998 г.